

การสร้างพื้นที่สาธารณะและการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Building the Public sphere and Network of Participatory Communication for driving a public consciousness in order to resolve the local youth problems by Children and Youth Council in Phranakhon Si Ayutthaya.

วันที่ได้รับบทความ 14 กุมภาพันธ์ 2565 วันที่แก้ไขเสร็จ 4 เมษายน 2565

วันที่ตอบรับเผยแพร่ 18 เมษายน 2565

ปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ¹

Pathompong Pumpruek

โสภัทร นาสวัสดิ์²

Sopat Nasawat

สมสุข หินวิมาน³

Somsuk Hinwiman

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การสร้างพื้นที่สาธารณะและการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านสภาเด็กฯ อยุธยา” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลในสนามวิจัยเป็นเวลา 2 ปี ใช้การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และศึกษาจากบริบทที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้อง

¹นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และอาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา อีเมล pratompong.mp@gmail.com Ph.D. candidate in Communication Arts, Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University and Lecturer in Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. E-mail: pratompong.mp@gmail.com

²อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต อีเมล : popnaja@hotmail.com

Thesis Main advisor, Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University, E-mail : popnaja@hotmail.com

³อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล: acfb2@hotmail.com Thesis co-advisor, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University Email: acfb2@hotmail.com

กับการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ 2) ศึกษาและวิเคราะห์การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน จิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กฯ ในอยุธยา 3) ศึกษาและวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน ผ่านสภาเด็กฯ ในอยุธยา

ผลการศึกษาส่วนแรกพบว่า ปัญหาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1.ปัญหาจากการขาดจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนในการแยกแยะสิ่งที่ควรทำกับไม่ควรทำ อันเนื่องมาจากบริบทแวดล้อมของตนเอง และขาดการสร้างเงื่อนไข 2. ปัญหาการด้อยโอกาสทางครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ไม่เอื้อให้เด็กได้พัฒนาเพราะต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ก่อน ครอบครัวไม่สมบูรณ์ ขาดปัจจัย 4 ซึ่งการเกิดขึ้นของสภาเด็กฯ จะเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเข้าถึงปัญหาดังกล่าวโดยมีเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเองมีส่วนร่วมในการรับรู้และช่วยแก้ไขปัญหา เป็นพื้นที่สร้างเงื่อนไขการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งด้านจิตสำนึกและทักษะในการทำงาน ในส่วนของบริบทชุมชนที่เป็นจุดแข็งในการส่งเสริม การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ได้แก่ บริบทชุมชนด้านภูมิศาสตร์ในการรวบรวมทรัพยากรต่าง ๆ บริบทชุมชนด้านประวัติศาสตร์ เกิดความภูมิใจของเยาวชนในการเป็นราชธานีเก่าและมรดกโลกของอยุธยา บริบทชุมชนด้านวัฒนธรรม ในการมีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ บริบทชุมชนด้านการศึกษา มีหลักสูตรที่ส่งเสริมในรายวิชาด้านการมีจิตอาสา บริบทชุมชนด้านศาสนา มีวัดเป็นจำนวนมากเอื้อต่อการใช้เป็นพื้นที่ขัดเกลาจิตใจ บริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจ มีต้นทุนทางวัฒนธรรมและสินค้าชุมชน บริบทด้านครอบครัว มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน บริบทชุมชนด้านการเมือง มีผู้ใหญ่ที่ให้การสนับสนุนเด็ก และบริบทชุมชนด้านการสื่อสาร มีการใช้สื่อที่หลากหลาย ซึ่งจากบริบทที่เป็นจุดแข็งในขณะเดียวกัน

ก็อาจเป็นจุดอ่อนหรือข้อจำกัดได้เช่นกัน ได้แก่ บริบทด้านครอบครัว ในบางส่วน อยู่ในครอบครัวเชิงเดี่ยวเกิดสภาวะแปลกแยก บริบทด้านการเมือง บุคลากร มีจิตอาสาไม่เท่ากันและบริบทด้านการสื่อสาร เด็กและเยาวชนไม่รู้เท่าทันสื่อ ผลการศึกษาส่วนที่สอง สภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดอยุธยา ไม่ได้เป็นพื้นที่ สาธารณะแบบสมบูรณ์ในอุดมคติตามเจตคติของ เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส แต่ก็ เป็นพื้นที่สาธารณะในระดับหนึ่งที่ช่วยพัฒนาจิตอาสาเป็นเงื่อนไขในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดอยุธยา โดยอาศัย การออกแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สาธารณะในรูปแบบสภา เด็กฯ เน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมซึ่งสภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผลักดัน โดยรัฐ แต่ใช้กลยุทธ์การสื่อสารช่วยในการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะ ขับเคลื่อน จากการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด สูดท้ายจิตอาสาของเด็กและเยาวชนเปรียบเหมือน เมล็ดพันธุ์ที่รอการเจริญงอกงาม เมล็ดพันธุ์นี้จะไม่สามารถเจริญงอกงามได้หาก ขาดการรดน้ำ พรวนดิน ใส่ปุ๋ย สภาเด็กฯ จึงเป็นพื้นที่ในการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ สร้างเงื่อนไขในการเจริญเติบโต กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนกล้าคิด กล้าทำผ่าน โครงการและกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งทางด้านทักษะการทำงาน และการสร้างจิตสำนึกที่ดีควบคู่ไปกับการได้ลงมือปฏิบัติงานจริง

ผลการศึกษาส่วนที่สาม เครือข่ายสภาเด็กฯ ในอยุธยา อยู่ภายใต้การ ดูแลของรัฐมีเด็กเป็นแกนนำโดยมีผู้ใหญ่ที่เข้าใจเด็กเป็นผู้สนับสนุน เป็นเครือข่ายที่มีกระบวนการพัฒนาความรู้ด้านการสื่อสาร โดยมีการใช้กลยุทธ์การ สื่อสารแบบผสมผสานเป็นเครื่องมือที่สำคัญ โดยมีกระบวนการสร้างองค์ความรู้ ด้านการสื่อสาร ลักษณะของเครือข่ายในแต่ละระดับชั้นมีคุณลักษณะที่เป็น ทั้งจุดร่วมและต่าง การสร้างเครือข่ายกับการขับเคลื่อนจิตอาสาที่มีการใช้สื่อที่ หลากหลาย มีการสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่ายโดยมีเด็กเป็นแกนนำ สำหรับ เด็กๆ จะมีความสัมพันธ์แบบพี่น้อง ส่วนความสัมพันธ์ของเด็กกับผู้ใหญ่จะขึ้น

อยู่กับตัวบุคคล ไม่ใช่ผู้ใหญ่ทุกคนจะทำงานกับเด็กได้ ส่วนความสัมพันธ์กับสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทยจะเป็นความสัมพันธ์ ตามโครงสร้างหน้าที่ ในส่วนของการขับเคลื่อนจิตอาสาของเครือข่ายจะเน้นไปที่การพัฒนาตนเอง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมได้ สุดท้ายเครือข่ายสภาเด็กฯ มีกระบวนการในการรักษาและต่อยอดเครือข่ายให้มีความยั่งยืน ได้แก่ การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อยู่เสมอ มีการกำหนดกลไกในการสร้างแรงจูงใจ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ มีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาซึ่งกันและกัน และสุดท้ายมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : สภาเด็กและเยาวชน/พื้นที่สาธารณะ/เครือข่าย/การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม/จิตอาสา

Abstract

This qualitative field research was conducted over a two-year period, and the data was collected through participant observations, in-depth interviews, and analysis of related contexts. The purpose of this study was threefold: 1) to analyze contexts concerning the establishment and existence of the Children and Youth Council, 2) to investigate and analyze how a public sphere for participatory communication is built, through Children and Youth Council, Phranakhon Si Ayutthaya, for public consciousness enhancement to solve problems of young people in a community, and 3) to examine and analyze networking of participatory communication is developed, through Children and Youth Council, Phranakhon Si

Ayutthaya, for public consciousness enhancement to solve problems of young people in a community.

According to the findings of the first part of this study, the problems of young people in Phranakhon Si Ayutthaya included 1) their lack of public consciousness distinguishing what they should and should not do, which is due to their own contexts and lack of condition building, and 2) insufficient family, economic, and social opportunities and environments, which does not allow children development due to their primary concern of living, incomplete family, and lack of the four requisite necessities. The findings also indicated community contexts deemed to be strengths of promoting the establishment and existence of the Children and Youth Council. These contexts involved geography for the collection of resources, history for the pride in heritage historical city of Ayutthaya, culture for the unique traditions, education for the curriculum encouraging public consciousness, religion for a great number of temples to elevate the mind, economy for economic costs and local products, family for a sense of patriotism and of community involvement, politics, as well as communication for a variety of media use. Despite the strengths, some were regarded, simultaneously, as limitations, especially family in which some live in a nuclear family and feel isolated, politics for the fact that people have varied levels of public consciousness, and communication in which children and young people have various media literacy.

In the second part of this study, it was found that Children and Youth Council, Phranakhon Si Ayutthaya, does not agree with Jürgen Habermas's notion of the public sphere. However, it can be a public sphere which helps enhance public consciousness as a condition for driving such enhancement and solving problems of children and young people in Phranakhon Si Ayutthaya. This could be achieved through the design of media which are appropriate for the contexts of a public sphere in the form of Children and Youth Council, with an emphasis on participatory communication. Children and Youth Council was also regarded as a public sphere which is supported by the government but applies communication strategies for promoting it and developing a sense of patriotism. Moreover, public consciousness of children and young people could be considered as seeds awaiting the growth. This might be impossible if there is a lack of watering, tillage, and fertilization. Children and Youth Council is thus a space for incubating, building growth condition, and encouraging children and young people to think and act through projects and activities designed to develop their working skills, public consciousness, and hands-on practice.

In the third part of this study, Children and Youth Council, Phranakhon Si Ayutthaya, is governed by the government, led by children and youth, and supported by caring adults. The Council is a network with procedures for developing knowledge of communication by utilizing integrated communication strategies as a

major tool. Communication knowledge has been constructed in a well-structured manner. The networks of each level features both similarities and differences. Networking with the driving of public consciousness has adopted multimedia. The relationship within a network has been established with children becoming the leaders. There is a sibling relationship among these children. The relationship between children and adults, however, varies based on an individual basis. Not all adults can work with children. As for the relationship with the Children and Youth Council of Thailand, it has been formed based on the responsibilities. When it comes to the driving of public consciousness, the focus is on self-development, resulting in change to the society. Eventually, the network of Children and Youth Council has set up procedures for maintaining and expanding for its sustainability through ongoing activities for forging strong relationships, determining a mechanism for increasing motivation, allocating sufficient resources, supporting each other, and continually developing leaders.

Key words: Children and Youth Council/ public sphere/ network/ participatory communication/ public consciousness

บทนำ

ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเรามักพบความเปลี่ยนแปลงของสังคมไปสู่ทิศทางที่หลากหลายแต่เชื่อว่าหลายๆ คนได้ฝากความหวังไว้กับเยาวชนของวันนี้เพื่ออนาคตข้างหน้า แต่เด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ย่อส่วน เขาเป็นอีกวัยหนึ่งที่ต้องมีพัฒนาการมีลักษณะเฉพาะที่ต้องศึกษา ซึ่งจะมีความแตกต่างไปจากวัยผู้ใหญ่ ถึงแม้ว่าเด็กและผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างระหว่างช่วงอายุ แต่พวกเขาก็นับเป็นพลเมืองและแรงขับเคลื่อนสำคัญของประเทศที่จะนำไปสู่สังคมน่าอยู่ต่อไป (สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สสส. : สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ธ.ค. 61)

ในขณะที่เยาวชนบางกลุ่มอาจถูกมองว่าเป็นปัญหาของสังคมและต้องให้ผู้ใหญ่อคอยแก้ไขและสร้างมาตรการในการควบคุมดูแลต่างๆ ในอีกฝากหนึ่งยังมีเยาวชนบางกลุ่มที่มีความรับผิดชอบ รู้หน้าที่และมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองมีความกล้าคิดกล้าแสดงออกในการแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชุมชน รวมทั้งให้ความสำคัญต่อความเป็นไปของสังคม โดยเริ่มจากการมีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของท้องถิ่น รู้สึกมีส่วนร่วมกับชุมชน (Sense of public) ซึ่งหน่วยงานรัฐและเอกชนก็ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีจิตสำนึกของเยาวชนจึงร่วมกันสนับสนุนโครงการต่างๆ โดยมีสื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูล ติดต่อสื่อสาร และสร้างเครือข่ายให้มีการเชื่อมโยงความร่วมมือของทุกภาคส่วนมากขึ้น ซึ่งรวมถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีหน่วยงานและองค์กรที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาของเยาวชน เช่น สภากาชาดและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์อาสาพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอยุธยาและกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ภายในจังหวัด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ : สืบค้นเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2561)

จากปรัชญา “ เด็กคิด เด็กทำ เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน ” ของสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย สู่สภาเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัด อำเภอและตำบล

เป็นการเปิดพื้นที่ให้กับเด็กและเยาวชนได้แสดงความคิด ความสามารถเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเองผ่านนโยบาย โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ผ่านสภาเด็กและเยาวชน ในมุมมองของสังคมโลกการขับเคลื่อนทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) กำลังถูกพูดถึงอย่างมากในยุคของพื้นที่สาธารณะในสื่อต่างๆ เช่น สื่อออนไลน์และสื่อกิจกรรมที่มีอิทธิพลสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งอธิบายได้ว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมคือกลุ่มคนหรือกลุ่มการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเป้าหมายความเปลี่ยนแปลงบางอย่างในแต่ละบริบทของสังคม (micro) เช่น การเรียกร้องให้แต่งชุดไปรเวทไปโรงเรียนได้เป็นบางวันของนักเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่ง เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนยังรวมถึงการรณรงค์ในประเด็นทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกระแสการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี การลดภาวะโลกร้อนหรือการเดินทางของคอนคิวิลี (เคอร์แมตเทอร์ : ออนไลน์ : เข้าถึงเมื่อ 24 พ.ค. 2561) สภาเด็กและเยาวชนฯ ในอยุธยาจะเป็นอีกหนึ่งในพื้นที่ในการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาตนเองและสร้างการเปลี่ยนแปลงกับสังคมโดยการใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือ หากจุดเริ่มต้นของการมีจิตอาสาของเยาวชน คือการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน (sense of public) และการมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชนได้ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจึงเข้ามามีบทบาทในการเป็นเครื่องมือในกระบวนการสร้าง พัฒนา รักษาและขยายการมีจิตอาสาในชุมชนของเยาวชน (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ : 2549) โดยเฉพาะเยาวชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนจิตอาสาได้ในระดับใด

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม จะก่อเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยพื้นที่ในการสื่อสารโดยเฉพาะการใช้พื้นที่ในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากจะต้องเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลหลายกลุ่มและเป็นการสื่อสารแบบสองทางที่ต้องอาศัย

พื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดและแสดงออกในรูปแบบต่างๆ พื้นที่สาธารณะเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) นักวิชาการผู้คิดค้นทฤษฎีพื้นที่สาธารณะได้กำหนดลักษณะสำคัญของพื้นที่สาธารณะไว้ว่า เป็นพื้นที่ในการสื่อสารแบบสองทางใช้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง และทุกคนสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียมกัน มีความเป็นประชาธิปไตย แต่ฮาเบอร์มาส ก็ได้ให้ข้อเสนอการสร้างพื้นที่สาธารณะให้มีลักษณะเฉพาะหลายๆ พื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทต่างๆ อย่างเช่น พื้นที่สาธารณะในแต่ละชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการสื่อสารเข้ามาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมและนำไปสู่การสร้างพื้นที่สาธารณะ (กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน : 2560)

สภาเด็กฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในพื้นที่ภาคกลางใกล้กับกรุงเทพฯ มีบริบทที่หลากหลาย และมีปัญหาที่มากมายเช่นกัน โดยเฉพาะปัญหาของเยาวชนในการขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม นำไปสู่การสร้างปัญหาต่างๆ ทั้งการติดยาเสพติด ก่ออาชญากรรม ทะเลาะวิวาท รวมทั้งกล้าแสดงออก ในทางที่ผิดผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ รวมทั้งปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และการย้ายผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว จากรายงานสถานการณ์ทางสังคมของจังหวัดอยุธยา ปี 2563 พบว่ามีแม่วัยรุ่นที่อายุไม่เกิน 19 ปี ในอยุธยาเพิ่มขึ้นเป็น 431 คน (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอยุธยา : 2563) จากข้อมูลข้างต้นเป็นเพียงแค่อะบบบางส่วน ปัญหาเยาวชนในอยุธยา อันจะให้เห็นตามข้ออ้างที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนอีกมาก เช่น การปาดหน้าบนถนนสายเอเชียในเขตอำเภอบางปะอินและบางปะหัน การรวมกลุ่มของวัยรุ่นตาช้างเพื่อแข่งขันประลองความเร็วบนถนนสาธารณะ อย่างไรก็ตามก็ได้อีกมุมหนึ่งยังมีเยาวชนที่ใช้พื้นที่สาธารณะผ่านสื่อต่างๆ ทั้งสื่อกิจกรรมผ่าน

สภาเด็กฯ ในอยุธยา ในการแลกเปลี่ยน ถกเถียงเพื่อให้เกิดข้อสรุปของปัญหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่ผู้ศึกษาจะต้องค้นหาและตอบทเรียนของกระบวนการ สร้างและกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ กระบวนการสร้างและ รักษาเครือข่ายเยาวชนจิตอาสาผ่านพื้นที่สาธารณะ โดยเก็บข้อมูลจากการศึกษา จากเอกสาร สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และ การสนทนา นำข้อมูลมารวบรวมและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการสื่อสารแบบ มีส่วนร่วม กับการสร้างพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายของสภาเด็กและเยาวชนใน การขับเคลื่อนการมีจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน โดยวิเคราะห์ที่มา ของการมีจิตอาสา วิธีการแสดงออก เจือปนใจการมีส่วนร่วมซึ่งเยาวชนจิตอาสา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีจิตอาสาอย่างไร เยาวชนจิตอาสาที่มีเจือปนใจใด บ้างในการเข้าร่วม มีรูปแบบและเป้าหมายใดในการสื่อสาร มีการสร้างและรักษา เครือข่ายให้เข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาของ เยาวชนในชุมชนได้อย่างไร

คำถามนำวิจัย

1. บริบทที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชนใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้อย่างไร
2. การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร
3. การสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชนผ่านสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ศึกษากำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะพื้นที่สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำหนดขอบเขตข้อมูลโครงการและกิจกรรมที่จัดโดยสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงก่อร่างสร้างสภาเด็กฯ เก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมตั้งแต่ พรบ. ส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ลงวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2560 มีคำสั่งให้จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ซึ่งในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทั้งสิ้น 157 แห่ง และต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2561 เป็นข้อมูลเริ่มต้นในการสร้างพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเก็บข้อมูลการทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ โดยจะวิเคราะห์รูปแบบของการจัดกิจกรรม การดำเนินงานและพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2561 ที่มีการประเมินผลการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน

ในระดับตำบลอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกไปจนถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563
ครบรอบการประเมินผล เพื่อให้เห็นกระบวนการสร้าง พัฒนาและการรักษาเครือข่าย
ของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชน
ในชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ด้านวิชาการ

- การนำแนวคิดพื้นที่สาธารณะมาเป็นกรอบในการศึกษาร่วมกับการสื่อสาร
แบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างวิธีการวิจัยใหม่ๆ และนำผลการวิจัยไป
เป็นแนวทางในการต่อยอดการศึกษาการสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ในบริบท
อื่นๆ

- ผลการศึกษาสามารถนำไปต่อยอดในประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ
เยาวชนและการสื่อสารแบบ มีส่วนร่วมในมุมมองของการเชื่อนิสัยภาพของเยาวชน
และการมีจิตอาสาของเยาวชนในบริบทอื่นๆ นอกเหนือจากการมีจิตอาสาในชุมชน

2. ประโยชน์ด้านองค์กรและสังคม

- สำหรับองค์กรสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับทั่วประเทศ จะเป็นแนวทาง
ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจ เห็นความสำคัญของเครือข่ายและ
การมีส่วนร่วมระหว่างกัน มีความเข้าใจบริบทของเยาวชนและกระบวนการทำงานไป
สู่เป้าหมายในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชน

- ผลการศึกษาจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของเยาวชนในการขับเคลื่อน
ประเด็นต่างๆ ของสังคมโดยเริ่มจากชุมชนของตนเอง และเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญ
ให้กับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป นำไปสู่การกำหนดนโยบายและแนวทาง
ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นความสามารถในโครงการ
ต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน

แนวคิดทฤษฎี

แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส เป็นแนวคิดในกลุ่มของทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงมากสำหรับเขา “พื้นที่สาธารณะ” ตามทัศนะของฮาเบอร์มาส นิยามว่า พื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ‘ความรู้สึกเป็นส่วนรวม’ (sense of public) พื้นที่เช่นนี้มีความสำคัญมากสำหรับสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่บุคคลเข้าไปในปริภูมิพลนั้นจะมีสถานะเป็น ‘ผู้กระทำการ’ (actor) ที่มีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในการตัดสินใจ โดยผ่านกระบวนการสื่อสารแบบอภิปรายโต้แย้งกันด้วยการใช้เหตุผลเชิงการสื่อสาร (communication rationality) เพื่อตัดสินใจหาคำตอบที่ดีที่สุดร่วมกัน มิใช่การตัดสินใจบนฐานอำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือตัดสินใจตามแบบประเพณีที่เคยๆ ทำกันมา (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน : 2560)

หากพิจารณาคำถามของฮาเบอร์มาส มาประยุกต์ใช้ในการตั้งคำถามในงานวิจัยของผู้วิจัย สามารถพิจารณาได้คือ การสร้างพื้นที่สาธารณะในสังคมประชาธิปไตยที่จะปลดปล่อยให้คนในสังคมมีเสรีภาพทางความคิดและการปฏิบัติต่างๆ ฮาเบอร์มาสชวนเราสร้างพื้นที่สาธารณะโดยมีข้อเสนอคือ สร้างพื้นที่สาธารณะออกมาให้มีความหลากหลาย เพื่อรองรับความต้องการและความแตกต่างของคนในสังคมให้มีความเท่าเทียม สามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะในรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับตนเองได้ ต้องไม่เป็นพื้นที่ที่อิทธิพลของรัฐ และสิ่งสำคัญคือต้องเป็นพื้นที่ในการสร้างจิตสำนึกใหม่ในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้ก็จะขึ้นอยู่กับคุณภาพของการสื่อสารและปริมาณของการมีส่วนร่วม ซึ่งสภาเด็กและเยาวชนแม้จะอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐในส่วนหนึ่ง แต่ยังมีอิสระทางด้านความคิดและการนำเสนอกิจกรรมและแนวทางการสื่อสารและสร้างพื้นที่สำหรับเยาวชนยุคใหม่ที่มีความรู้สึกสำนึกรักบ้านเกิด และ

มองตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างและมีลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชน

แนวความคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย

ความหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสาร จะหมายรวมไปถึงการร่วมกันวางแผน การจัดการ การดำเนินงานและการได้รับประโยชน์ โดยมีองค์ประกอบการสื่อสารดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายของการสื่อสาร ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด เช่น ในระดับเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น หรือระดับที่เป็นผู้นำเสนอนโยบายได้ เป็นต้น

2. ลักษณะสองทาง Interactive ของการสื่อสาร หากรูปแบบการสื่อสารเป็นการส่งเสริมให้มีลักษณะโต้ตอบกันอยู่ตลอดเวลา ชุมชนก็จะมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น

3. ใครคือผู้ส่งสาร เป็นคนในชุมชนเอง เยาวชนในชุมชน ผู้มีอำนาจในชุมชนมีสัดส่วนมากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างนักสื่อสารมวลชนอาชีพ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่รัฐ ใครมีสัดส่วนในการเป็นผู้ส่งสารมากกว่ากัน

4. ประเภทของเนื้อหาสาร เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนหรือไม่ เนื่องจากการสื่อสารในสื่อมวลชนมักมุ่งเป้าไปที่ข่าวและสถานการณ์ที่เป็นภาพใหญ่ ส่งผลต่อมวลชนในวงกว้างมากกว่า จะกำหนดเนื้อหาเฉพาะในท้องถิ่น

5. ประเภทของช่องทาง / สื่อ โดยหลักการทั่วไปสื่อขนาดเล็ก เช่น สื่อเฉพาะกิจจะเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้มากกว่าสื่อมวลชน ยิ่งในปัจจุบันสื่อออนไลน์จะเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนให้ชุมชนเล็กๆ มีบทบาทในการสร้างพื้นที่การสื่อสารมากขึ้น โดยมีสื่อประเพณีที่ใกล้ชิดกับชาวบ้านเป็นตัวสนับสนุนในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน

6. ผู้รับสารและการมีปฏิริยาป้อนกลับ (Feedback) ในแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มีความเชื่อพื้นฐานในการมองผู้รับสารที่ต่างไปจากกระแสหลัก กล่าวคือ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มีมุมมอง ในการมองผู้รับสารในแบบ active คือมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและกระตือรือร้นที่จะรับรู้ข้อมูล ไม่ได้เป็นผู้รับสารในแบบ passive ที่รอรับข้อมูลข่าวสารอย่างว่างเปล่า

การสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่าย มีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

สภาเด็กและเยาวชนมีเอกลักษณ์ขององค์กรในการเป็นพื้นที่ให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของเยาวชนในท้องถิ่นและเครือข่าย ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาเป็นแนวทางในการค้นหาคำตอบของคำถามในงานวิจัย ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาโดยใช้แนวคิดพื้นฐาน รูปแบบการสื่อสารและองค์ประกอบของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือในการวิจัยและใช้อธิบายผลการศึกษาและขยายต่อของความสัมพันธ์ของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมจิตอาสาในชุมชน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา

การสร้างจิตอาสา เป็นแนวทางที่จะทำให้คนเข้าใจโลก เข้าใจสังคมที่ตน

อยู่ เข้าใจผู้คนที่แตกต่างหลากหลายและมีค่าของความเป็นคนเท่าเทียมกัน การมีจิตอาสาเป็นเครื่องมือที่จะสำรวจ พัฒนาจิตใจ ด้านการมีเมตตา กรุณา รู้จักแบ่งปัน ลดความเป็นอัตตา ความเห็นแก่ตัว นำไปสู่การเป็นอาสาสมัครที่จะช่วยสร้างให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกส่วนของสังคม ทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรทั้งรัฐ เอกชน สถาบันการศึกษาต่างๆ จะต้องร่วมกันสร้างสังคมจิตอาสา ไม่ว่าจะเป็นการสร้างนโยบาย โครงการหรือกิจกรรมในการพัฒนาการให้รองรับและสนับสนุน ให้โอกาสในกระบวนการต่างๆ ที่จะสร้างจิตอาสา รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณ การสร้างพื้นที่ให้คนได้มีโอกาสสร้างจิตอาสา การริเริ่ม กำหนดแผนและสร้างวัฒนธรรมของการมีจิตอาสาให้อยู่ในทุกภาคส่วน โดยใช้ทรัพยากรที่มีทั้งความรู้ ประสบการณ์ แรงกาย แรงใจ เริ่มจากสิ่งที่ตนเองถนัดนำไปสู่การสร้างจิตอาสาที่เกิดประโยชน์กับสังคม (กรณีศึกษา ควรขจร : 2559)

แนวคิดที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะช่วยอธิบายความหมาย ความสำคัญ การทำความเข้าใจกับคำว่า จิตสำนึก จิตสาธารณะ จิตอาสา การสร้างจิตอาสา รวมทั้งรูปแบบของจิตอาสาในระดับต่างๆ จะเป็นกรอบในการอธิบายการให้ความหมาย เป้าหมายและการสร้างวัฒนธรรมจิตอาสาของเยาวชนในสภาเด็กและเยาวชนเพื่อสะท้อนความคิดและการปฏิบัติ รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในสภาเด็กและเยาวชนได้ชัดเจน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนการมีจิตอาสาในชุมชน” ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์เอกสาร ที่เกี่ยวข้อง สังเกตและสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งถอดบทเรียนจากการสื่อสาร

และการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน การมีจิตอาสาในชุมชนของเยาวชนในสภาเด็กและเยาวชนซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย

ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลเอกสารและสื่อต่างๆ ของสภาเด็กและเยาวชนและพิจารณาคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะเป็นแหล่งข้อมูลในกรณีศึกษา เลือกแบบเจาะจงตามความเป็นจริงในการมีส่วนร่วมกับโครงการและกิจกรรมของกรณีศึกษาและแนะนำต่อ 10 คน โดยต้องเป็นเยาวชนที่เป็นคณะบริหารสภาเด็กฯ มาแล้ว 1 ปีขึ้นไป จากนั้น สังเกตการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการต่างๆ ของเยาวชน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นแนะนำตัวเพื่อแจ้งความประสงค์เข้าข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากกรรมาธิการเด็กและเยาวชน คัดเลือกเยาวชนจิตอาสาที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ จากนั้นเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาของสภาเด็กและเยาวชน จึงเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงานในโครงการ กิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เก็บรวบรวมข้อมูลจัดระบบและนำมาวิเคราะห์ และนำเสนอผลงานวิจัยต่อไป

ผลการศึกษา

ปัญหาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ปัญหาจากการขาดจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนในการแยกแยะสิ่งที่ควรทำกับไม่ควรทำอันเนื่องมาจากบริบทแวดล้อมของตนเองและขาดการสร้างเงื่อนไขจากสังคมในการเปิดพื้นที่และโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ และพัฒนาจิตสำนึกของตนเอง สภาเด็กฯ จึงเป็นเงื่อนไขในการเปิดพื้นที่และสร้างโอกาสในการพัฒนาตัวเองของเด็ก รวมทั้งเข้ามาอยู่ในแวดล้อมของการมีจิตสำนึกจิตอาสา อย่างไรก็ตามการเกิดขึ้นของ สภาเด็กฯ จะเป็นตัวช่วยในการสร้างเงื่อนไขให้

กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่อยุธยาได้พัฒนาตนเองและการสร้างจิตสำนึกของเด็กที่เหมือนกับเมล็ดพันธุ์ ซึ่งไม่สามารถงอกขึ้นมาเฉยๆ ได้ หากขาดการกระตุ้น ส่งเสริมให้ เมล็ดพันธุ์ได้เจริญเติบโต

2. ปัญหาการด้อยโอกาสทางครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ไม่เอื้อให้เด็กได้พัฒนา เพราะต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ก่อน ครอบครัวไม่สมบูรณ์ ขาดปัจจัย 4

จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้เกิดขึ้นของสภาเด็กฯ จะเป็นองค์กรที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรับรู้และช่วยแก้ไขปัญหาคือเป็นอีกหนึ่งเครือข่ายที่เป็นสื่อกลางในการประสานงานไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นพื้นที่ในการสร้างเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสในการพัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านจิตสำนึกและทักษะในการทำงานด้านต่างๆ สภาเด็กฯ จึงเหมือนเมล็ดพันธุ์ ที่ได้รับการรดน้ำ ใส่ปุ๋ย จากการจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ เติบโตเป็นพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนสังคมต่อไป

บริบทที่เป็นจุดแข็งที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ บริบทที่เป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ได้แก่ บริบทชุมชนด้านภูมิศาสตร์ คือการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร ทั้งในรูปแบบของการเข้าร่วมประชุมสภาเด็กฯ แห่งประเทศไทยและการจัดกิจกรรมพิเศษจากส่วนกลางในกรุงเทพฯ บริบทชุมชนด้านประวัติศาสตร์ จุดแข็ง คือ ความภาคภูมิใจในการเป็นตัวแทนของเด็กและเยาวชนในอยุธยาที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เป็นราชธานีเก่าและยังเป็นเมืองมรดกโลก นอกจากนี้ยังนำเอาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาต่อยอดทางวัฒนธรรม เช่น จัดโครงการหรือกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมความรู้ให้กับเด็กๆ บริบทชุมชนด้านวัฒนธรรม จุดแข็ง ได้แก่ การสืบทอดวัฒนธรรมด้วยเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ต่อยอดมายังวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ สามารถนำมา

ผสมผสานกับการจัดกิจกรรมในโครงการของสภาเด็กฯ บริบทด้านการศึกษาคู่ขนาน ได้แก่ การมีหลักสูตรสร้างจิตอาสาอยู่โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในจังหวัด เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่มีจิตสำนึกสาธารณะ เสียสละ ทำเพื่อส่วนรวมพัฒนาเป็นอาสาสมัครที่มีคุณภาพ บริบทชุมชนด้านศาสนาเป็นพื้นที่ ที่เอื้อกับการสร้างกิจกรรมจิตอาสาเพราะอยุธยาเป็นจำนวนมาก สร้างสรรค์กิจกรรมที่ช่วยกล่อมเกลาคิดใจ ใช้วันสำคัญทางศาสนาต่างๆ เป็นเงื่อนไขในการทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์บริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจ อยุธยายังมีของดีของเด่นที่เป็นสินค้าที่น่าสนใจ ต่อยอดเป็นการสร้างสรรค์โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ของดีอยุธยาเป็นของดีสภาเด็กฯ บริบทด้านครอบครัว จุดแข็งในครอบครัวที่อยู่ในชุมชน จะรู้สึกมีจิตสำนึก รักบ้านเกิด มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ การจัดทำโครงการของสภาเด็กฯ ช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชน บริบทชุมชนด้านการสื่อสาร มีการใช้สื่อที่หลากหลายในการสื่อสารให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและมีการวางแผนกลยุทธ์การใช้สื่อ รวมทั้งกลยุทธ์การออกแบบสารที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การสื่อสาร

บริบทที่เป็นปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ได้แก่ บริบทด้านครอบครัว ปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นกับครอบครัว สังคมเดียวที่อยู่ในเมืองทำให้เกิดสภาวะแปลกแยก ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เด็กใช้เวลาไปกับการอยู่คนเดียว กลุ่มนี้โลกส่วนตัวสูงมีทิศทางนำพาตัวเองเข้าร่วมในเครือข่ายสภาเด็กฯ ได้ยากกว่ากลุ่มที่อยู่ในชุมชน บริบทด้านการสื่อสาร ปัญหาและอุปสรรค คือ พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชนที่ขาดการไตร่ตรองหรือขาดภูมิคุ้มกันในการเลือกเสพสื่อและพฤติกรรมการใช้สื่อที่อาจผิดกฎหมายหรือไม่เคารพกันในสังคม จึงมีการเสนอโครงการรู้เท่าทันสื่อไว้ในกิจกรรมของสภาเด็กฯ บริบททางการเมือง

ปัญหาและอุปสรรคคือมาตรฐานของบุคลากรทางการเมือง มีไม่เท่ากัน เนื่องจากเป็นการกระทำหน้าที่ตามวาระ บางคนทำเพื่อผลประโยชน์หรือสร้างภาพลักษณ์ แต่บางคนก็ทำด้วยจิตสำนึกต่อส่วนรวมและมีใจรักเด็ก ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีผู้ใหญ่ที่ให้การสนับสนุนที่ไม่เท่ากัน

การสร้างพื้นที่สาธารณะของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา

สภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดอยุธยา ไม่ได้เป็นพื้นที่สาธารณะแบบสมบูรณ์ในอุดมคติ ตามเจตคติของ เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส แต่ก็พื้นที่สาธารณะในรูปแบบหนึ่งที่จะพัฒนาจิตอาสาเป็นเงื่อนไขในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดอยุธยา โดยอาศัยการออกแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สาธารณะในรูปแบบสภาเด็กฯ ซึ่งได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. สภาเด็กฯ เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผลักดันโดยรัฐ แต่ใช้กลยุทธ์การสื่อสารช่วยในการขับเคลื่อนแม้การดำเนินงานจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ แต่สภาเด็กฯ มีกลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลาย มีการออกแบบสื่อที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม เคล็ดลับที่สำคัญคือ สภาเด็กฯ อยุธยา มีกระบวนการในการออกแบบสารควบคู่ไปกับการใช้สื่อต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่อยุธยา จะมีกระบวนการในการระดมสมองเพื่อกำหนดประเด็นในการสร้างจิตอาสาของแต่ละพื้นที่ ซึ่งเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่อาจมีปัจจัยที่เอื้อในการทำกิจกรรมจิตอาสาที่ต่างกัน ทั้งจิตอาสาในการสร้าง ซ่อมพื้นที่สนามเด็กเล่น ทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะในชุมชน

2. พื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ขับเคลื่อนจากการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของเด็กและเยาวชนในอยุธยา การเป็นเด็กอยุธยาและต้องขับเคลื่อนจิตอาสาในพื้นที่จังหวัดอยุธยา เป็นตัวแปรที่สำคัญในการสร้างความรู้สึกรักให้เด็ก

และเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในสภาเด็กฯ และอาศัยการออกแบบการสื่อสารที่เหมาะสมผ่านพื้นที่สาธารณะในรูปแบบสภาเด็กฯ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

การมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ มีสมาชิกที่เข้าถึงครอบคลุมทุกเพศ ทั้งชาย หญิง และเพศทางเลือก โดยข้อค้นพบที่สำคัญคือ ในกรณีของเพศทางเลือกจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน สภาเด็กฯ มีการกระจายของช่วงอายุ เพื่อการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เด็กที่เพิ่งเริ่มเข้ามาในสภาฯ จะเริ่มจากผู้เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่างๆ เมื่อเริ่มมีประสบการณ์ก็จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติได้รับมอบหมายหน้าที่จนเป็นที่เลื่อมใสให้กับน้องๆ รุ่นต่อไป โดยสภาเด็กฯ จะมีการวางโครงสร้างของกิจกรรมที่เริ่มจากการสนทนาการ เพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนานและออกแบบกิจกรรมกลุ่มให้น้องๆ ที่เข้ามาใหม่มีการสร้างความสัมพันธ์และคุ้นเคยกัน เช่น การมอบหมายภารกิจออกแบบหมู่บ้านในฝันและให้ทุกคนในกลุ่มช่วยกันวาดภาพและนำเสนอ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นรูปแบบที่ใช้กันในทุกพื้นที่ของสภาเด็กฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบในเรื่องของการขับเคลื่อนที่เป็นแกนนำเด็กจะมีลักษณะเป็นชนชั้นกลางไม่มีความเดือดร้อนในชีวิตส่วนตัว เพราะการทำงานของสภาเด็กฯ ต้องเสียสละเวลา แรงกายและแรงใจ บางครั้งต้องใช้งบประมาณส่วนในการเดินทาง

3. จิตอาสาของเด็กและเยาวชนเปรียบเหมือนเมล็ดพันธุ์ที่รอการเจริญงอกงาม เมล็ดพันธุ์นี้ จะไม่สามารถเจริญงอกงามได้หากขาดการรดน้ำ พรุนดิน ใส่ปุ๋ย สภาเด็กฯ จึงเป็นพื้นที่ในการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ สร้างเงื่อนไขในการเจริญเติบโต ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกผ่านโครงการและกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งทางด้านทักษะการทำงาน และการสร้างจิตสำนึกที่ดีควบคู่ไปกับการได้ลงมือปฏิบัติงานจริง

การสร้างเครือข่ายของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เครือข่ายสภาเด็กฯ ในอยุธยา อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมีเด็กเป็นแกนนำโดยมีผู้ใหญ่ที่เข้าใจเด็ก เป็นผู้สนับสนุนเป็นเครือข่ายที่มีกระบวนการพัฒนาความรู้ด้านการสื่อสาร โดยมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสาร แบบผสมผสานเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ซึ่งได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. มีกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร สภาเด็กฯ อยุธยา มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร ในการเลือกใช้สื่อ การออกแบบสารต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยเป็นหนึ่งในที่ปรึกษาของสภาเด็กฯ อยุธยา ในฐานะตัวแทนสถาบันการศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน การประชาสัมพันธ์ การเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการใช้สื่อ รวมทั้งสภาเด็กฯ ได้เห็นความสำคัญในการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนจึงมีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาอบรมให้ความรู้และแนะนำการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์

2. ลักษณะของเครือข่ายในแต่ละระดับชั้นมีคุณลักษณะที่เป็นทั้งจุดร่วมและต่าง โดยจุดร่วมข้อแรกคือ มีลักษณะเป็นอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายสภาเด็กฯ ด้วยความเต็มใจ การมีจิตอาสามีจิตสำนึกรักบ้านเกิด รักเด็กและสามารถทำงานกับเด็กได้ ในขณะที่ลักษณะเด่นของเครือข่ายชั้นในกับเครือข่ายชั้นนอก คือมีความพร้อมในการพัฒนาตนเองและต้องการที่จะแก้ไขปัญหาให้กับเด็กในชุมชน ส่วนจุดร่วมของเครือข่ายชั้นในกับชั้นกลาง ได้แก่ มีความเข้าใจในบริบทอยุธยา เพราะสภาเด็กฯ อยุธยา จะขับเคลื่อนโดยคนอยุธยาหรือคนที่ฝังตัวอยู่ในอยุธยาเป็นเวลานาน ผู้ใหญ่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นที่ปรึกษาแม้จะถูกกำหนดโดยตำแหน่ง แต่นักพัฒนาชุมชนหรือนักพัฒนาสังคมอาศัยอยู่ในท้องถิ่นอยุธยา รู้จักครอบครัวของเด็กๆ ในส่วนของลักษณะที่สำคัญของเครือข่ายชั้นกลาง คือเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ที่หลากหลายทั้งในการทำงานในระบบราชการและมีต้นทุนทางวัฒนธรรมผ่านประสบการณ์ชีวิตองค์ความรู้ต่างๆ และ

กระบวนการตัดสินใจ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่จะสามารถสนับสนุนการทำงานของสภาเด็กฯ

3. การสร้างเครือข่ายกับการขับเคลื่อนจิตอาสาใช้พื้นที่และเวลาในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยพื้นที่ในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยสื่อ กิจกรรมที่ใช้การลงมือปฏิบัติร่วมกันทั้งในการเตรียมงาน การจัดงานและการประชาสัมพันธ์ โดยกิจกรรมจะอยู่ในรูปแบบของการพัฒนาตนเองและกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนจังหวัดอยุธยาจะเป็นเนื้อหาในการเห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การใช้สื่อออนไลน์เพื่อสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนอกเหนือเวลาที่กำหนด และสามารถสื่อสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เกิดการสื่อสารสองทางแต่ก็มีข้อจำกัดสำหรับเด็กที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา

4. กลยุทธ์การสื่อสารแบบผสมผสานเพื่อขับเคลื่อนเยาวชนจิตอาสา การจะสื่อแบบผสมผสานได้ สภาเด็กฯ ต้องมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย มีตัวเลือกอยู่ในมือ และเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วยสื่อดังนี้

1) การสื่อสารในรูปแบบราชการ ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้เครือข่าย การสื่อสารไปยังหน่วยงานราชการในการขอความอนุเคราะห์ต่างๆ หรือแม้แต่องค์กรเอกชนในการขอสปอนเซอร์ การใช้หนังสือทางราชการช่วยให้มีความน่าเชื่อถือและการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้สะดวกขึ้น เพราะการทำงานในภาพของเด็ก ผู้ใหญ่ยังตั้งข้อสงสัยถึงศักยภาพในการจัดงาน หนังสือราชการจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือการสื่อสารที่เป็นหลักฐาน ในการเสนอโครงการหรือทำงานประมาณ โดยอ้างอิงจากหนังสือราชการ ข้อเสียคือมีการดำเนินงานที่ล่าช้าต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน

2) การใช้สื่อบุคคลช่วยลดขั้นตอนการทำงานและสร้างความสัมพันธ์

ในระยะยาว การใช้สื่อบุคคลที่คุ้นเคยหรือรู้จักกันอยู่แล้วจะช่วยลดขั้นตอนหรือระยะเวลาในการได้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ข้อเสียคือ การใช้สื่อบุคคลจะยึดที่ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ซึ่งไม่ใช่ว่าทุกหน่วยงานจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเสมอไป อีกทั้งสภาเด็กฯ จะมีวาระในการทำงานเมื่อเปลี่ยนคนก็ทำให้สื่อสารได้ยากขึ้น ในส่วนนี้จึงเป็นการเหมือนแก้ปัญหาเป็นครั้งๆ ไป

3) การใช้สื่อกิจกรรมเพื่อพัฒนาเครือข่ายและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ตอบโจทย์ วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนจิตอาสาของสภาเด็กฯ คือการได้ประสบการณ์ในการทำงานเป็นการแสดงพลังและการขับเคลื่อนสังคมโดยมีเด็กเป็นแกนนำ ข้อเสียคือ ต้องมีการวางแผนการทำงาน การใช้คน การใช้เงิน และต้องมีระยะเวลาในการดำเนินงาน ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาและอุปสรรคในกรณีที่ไม่นับไปตามแผน ดังนั้นการใช้สื่อกิจกรรมจึงต้องมีการวางแผนของงานและการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นภายใต้ระบบราชการ ซึ่งสภาเด็กฯ อยู่พยายามมองว่าการแก้ไขปัญหาเป็นหนึ่งในการเรียนรู้และประสบการณ์ของเด็กๆ

4) การใช้สื่อออนไลน์เพื่อตอบสนองพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน หากการใช้สื่อเพื่อสร้างจุดติดต่อระหว่างผู้ส่งกับผู้รับให้แปรสภาพเป็นผู้สื่อสารที่มีลักษณะสื่อสารแบบสองทางตามแนวทางของสภาเด็กฯ มีการตั้งกลุ่มไลน์ของสภาเด็กฯ ระดับจังหวัด มีไลน์กลุ่มที่แยกเป็นระดับอำเภอและตำบลเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลประชาสัมพันธ์กิจกรรม และนำเสนอความคิดเห็นต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งเป็นช่องทางที่มีความถี่ในการสื่อสารมากที่สุด

5) การใช้สื่อท้องถิ่นและสื่อพื้นบ้านเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและสืบสานวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของความเป็นอยุธยาเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมในการช่วยออกแบบสื่อและออกแบบสารในรูปแบบต่างๆ ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นและกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนมีความภูมิใจในความเป็นคน

อยุธยา นำเอาการแสดง อาหารการกิน การแต่งกาย รวมทั้งวิถีชีวิตในรูปแบบต่างๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมและการผลิตสื่อ รวมทั้งใช้ช่องทางการสื่อสารในท้องถิ่น เช่น เคเบิลทีวี วิทยุชุมชน มาเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในการขับเคลื่อนของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อยุธยาอีกด้วย ข้อเสียคือ การใช้สื่อท้องถิ่นยังไม่ได้ได้รับความนิยมในกลุ่มเด็กและเยาวชน อาจด้วยเพราะคุณภาพในการผลิตสื่อหรือธรรมชาติของเด็กที่จะไม่เชื่อถืออะไรที่ใกล้ตัว

การสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายโดยมีเด็กเป็นแกนนำ

เครือข่ายสภาเด็กฯ ในจังหวัดอยุธยา มีความสัมพันธ์แบบพี่น้องที่คอยดูแล แนะนำกันทั้งในเรื่องของการทำงาน การเรียนการใช้ชีวิตส่วนตัวให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งยังมีลักษณะบ้านใกล้เรือนเคียงเพราะสภาเด็กฯ ตำบลเล็กๆ จะอาศัยอยู่ใกล้กันชวนกันมาทำกิจกรรม อย่างไรก็ดี ไม่ใช่เด็กทุกคนจะสามารถเติบโตมาเป็นรุ่นพี่ที่เข้มแข็งได้ทั้งหมด ซึ่งในเครือข่ายจะไม่บังคับกัน เพียงแต่ช่วยเป็นพลังเสริมให้เด็กๆ ในชุมชนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งความรู้ ความสามารถ และการมี จิตอาสา ในส่วนของความสัมพันธ์ของเด็กกับผู้ใหญ่จะมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันซึ่งมีการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ แต่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งในส่วนนี้แต่ละพื้นที่จะมีสัดส่วนของการมีส่วนร่วมที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ใหญ่และเด็กในพื้นที่นั้นๆ นอกจากนี้ผู้ใหญ่บางคนยังมองว่าเด็กก็คือเด็ก การทำโครงการหรือกิจกรรมเด็กต้องนำเสนอผลงานให้มีความน่าสนใจและน่าเชื่อถือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมได้มากขึ้นเพราะไม่ใช่ผู้ใหญ่ทุกคนจะทำงานกับเด็กได้ ต้องเป็นผู้ใหญ่ที่มีพื้นฐานรักเด็ก เข้าใจกระบวนการทำงานของเด็ก

การขับเคลื่อนจิตอาสาของเครือข่าย

1. การเปิดโอกาสและพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสภาเด็กฯ ในการพัฒนาตนเอง โดยเป็นการสร้างเงื่อนไขการขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนในจังหวัด

อยุธยา จากโครงการและกิจกรรมสร้างพฤติกรรม จิตอาสาให้เป็นนิสัยทั้งในพื้นที่ของเครือข่ายสภาเด็กฯ และพื้นที่และเวลาในการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งเยาวชนแต่ละคนก็มีการพัฒนาที่ไม่เท่ากันแต่เครือข่ายก็สามารถขับเคลื่อนไปได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีกระบวนการในการสร้างเยาวชนรุ่นใหม่อยู่เสมอ จากเงื่อนไขการเป็นคณะกรรมการสภาฯ จะมีวาระ 2 ปี และจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนถ่ายคณะกรรมการชุดเดิมออกครึ่งหนึ่งเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนรุ่นต่อไปได้เข้ามาพัฒนาตนเองและเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย

2. การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การขับเคลื่อนในเชิงนโยบาย การทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของจังหวัดอยุธยา จะวิเคราะห์ปัญหาและวางแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของเด็กในแต่ละพื้นที่ในแง่ของการทำงานเด็กได้สะท้อนปัญหาโดยการสร้างกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและออกแบบมาเป็นหัวข้อในเชิงนโยบาย ในการขับเคลื่อนต่างๆ ทั้งด้านการลงมือปฏิบัติจริง การตั้งประเด็นทางสังคมและการร่วมเป็นเครือข่ายจิตอาสาทั้งองค์กรและหน่วยงานต่างๆ สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการขยายเครือข่ายจิตอาสาใหม่ๆ ที่อยู่ในแต่ละพื้นที่ โดยใช้การสื่อสารและร่วมกันจัดกิจกรรม รวมถึงการต่อยอดก่อเกิดเครือข่ายจิตอาสาเฉพาะพื้นที่เฉพาะเรื่อง เช่น การเกิดขึ้นของชมรมเยาวชนจิตอาสาพัฒนาชุมชน อ.ท่าเรือ จากการขับเคลื่อนของหนึ่งในคณะกรรมการสภาฯ จังหวัดฯ ไปสร้างเครือข่ายใหม่ในพื้นที่ของตนเอง

การรักษาและขยายเครือข่ายอย่างยั่งยืนของสภาเด็กฯ ในอยุธยา

เครือข่ายเป็นสิ่งที่เกิดง่ายและสลายเร็ว และยิ่งหากเป็นเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ยังมีปัญหาเรื่องความยั่งยืนเพราะเด็กมีช่วงวัยแค่ระยะเวลาหนึ่งพอพ้นช่วงเวลาไปแล้วก็จะพ้นสภาวะความเป็นเด็กไปสภาเด็กฯ จึงมีกระบวนการโดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เน้นการจัดกิจกรรมให้เล็กและจัดอย่าง

สม่ำเสมอในส่วนของการอบระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความยืดหยุ่น สามารถวางแผนตามช่วงเวลาที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่ การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ โดยเฉพาะบนพื้นที่สื่อออนไลน์ที่กลุ่มเป้าหมายของสภาเด็กฯ เลือกใช้มากที่สุด สร้างการรับรู้และเผยแพร่กิจกรรมอยู่เสมอ นอกจากนี้สภาเด็กฯ ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในอยู่เสมอโดยใช้ความสนุกสนานและใช้กระบวนการสนทนาการเพื่อกระชับความสัมพันธ์ ซึ่งรูปแบบกิจกรรมจะเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมกลุ่มเพื่อสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้สภาเด็กฯ ยังมีการไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่และเชิญอดีตคณะกรรมการสภาฯ มาเข้าร่วมเพื่อแชร์ความรู้และประสบการณ์มากขึ้น ในการรักษาและขยายเครือข่าย สภาเด็กฯ มีการกำหนดแรงจูงใจซึ่งมีทั้งแรงจูงใจในการพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถและการพัฒนาจิตสำนึกของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในอยุธยา สุดท้ายการจะให้เครือข่ายที่มีเด็กเป็นแกนนำสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ ทั้งทางด้านบุคคลที่ต้องสร้างทีมขึ้นมาเพื่อไม่ให้เกิดการขาดสมดุล ในกรณีที่มีคนไม่สะดวกจะมีคนมาทดแทนได้ การระดมทรัพยากรวัตถุดิบประมาณจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง แม้ไม่มีค่าตอบแทน แต่การทำงานก็ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ กระบวนการที่สำคัญอีกหนึ่งประการคือการให้ความช่วยเหลือจากทั้งผู้ใหญ่และแกนนำกับน้องๆ รุ่นใหม่ ทั้งในเรื่องของการทำงานและการช่วยเหลือในชีวิตส่วนตัวเท่าที่พอจะช่วยให้ ประการสุดท้ายของการจะขยายเครือข่ายโดยที่อย่างน้อยไม่เพิ่มขึ้นแต่ยังคงรักษาโครงสร้างเดิมไว้ คือการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อยู่เสมอ โดยอาศัยหลักการของการเสริมสร้างประสบการณ์และแนวทางของการเป็นผู้นำจิตอาสาที่มีคุณภาพ

สรุปผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของผลการวิจัย ผู้วิจัยมองว่าสภาเด็กฯ ในอยุธยา เป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ในการสร้างพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายให้มีการขับเคลื่อนจิตอาสาของเด็กและเยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนทำให้การดำเนินโครงการมีศักยภาพ ได้รับเลือกเป็นตัวแทนภาคกลางในการจัดงานระดับภาคปี พ.ศ. 2562 มีกลไกในการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านของทักษะด้านการงาน และการสร้างจิตสำนึก มีเด็กและเยาวชนในพื้นที่หมุนเวียนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง มีการใช้สื่อที่หลากหลายในการเชื่อมร้อยเครือข่ายและการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นพื้นที่ในการสร้างเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสในการทำงานจิตอาสา กระตุ้นให้เกิดโครงการจิตอาสาในแต่ละพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งเป็นกรณีของการขับเคลื่อนภายในบริบทของอยุธยา สภาเด็กฯ ในพื้นที่อื่น ๆ ก็อาจนำแนวทางการขับเคลื่อนของอยุธยาไปใช้ได้ แต่ต้องอยู่ภายในการวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องของการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสภาเด็กฯ ในพื้นที่นั้นๆ ในกรณีของสภาเด็กฯ อยุธยา มีกระบวนการการสร้างพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายจากแนวคิดพื้นที่สาธารณะ ที่เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส เสนอว่าพื้นที่สาธารณะ ต้องเป็นพื้นที่ปราศจากการควบคุมของรัฐ สภาเด็กฯ ในอยุธยา แม้จะมีรัฐเป็นผู้กำกับดูแลแต่มีกระบวนการสร้างเครือข่ายให้มีความมั่นคงยั่งยืนได้นั้น เนื่องจากมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาสามารถขับเคลื่อนการมีจิตอาสาของเด็กและเยาวชนได้โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิด กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาตามข้อเสนอของ กาญจนา แก้วเทพ (2549) เป็นการใช้กลยุทธ์การใช้สื่อที่หลากหลายและมีการใช้สื่อแบบผสมผสาน เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีกลไกในการรักษาและต่อยอดเครือข่ายภายใต้การเป็นพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ แต่ด้วยปัจจัยของการ

มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ นำเอาข้อดีของการบริหารจัดการในแบบราชการมาปรับใช้ไปพร้อมกับการวางแผนและพัฒนาการกลยุทธ์การสื่อสาร จึงสามารถขับเคลื่อนจิตอาสาของเยาวชนในพื้นที่ของอยุธยาและช่วยแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนได้ในระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับคนที่ทำงานที่เกี่ยวข้องเด็ก/เครือข่าย/จิตอาสา

ข้อเสนอแนะสำหรับเครือข่ายเด็กและเยาวชนอื่นๆ ที่ต้องการขับเคลื่อน

1. องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก การสร้างและรักษาเครือข่าย และกลยุทธ์การสื่อสารต่างๆในกรณีของอยุธยา เป็นการวิเคราะห์ภายใต้บริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษาและการสื่อสาร เป็นต้น ดังนั้นการนำองค์ความรู้ไปใช้ต้องอยู่ภายในการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้นๆ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีปัจจัยที่เป็นจุดแข็งและปัจจัยที่เป็นผลกระทบต่างกัน

2. ต้องมีกระบวนการในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสื่อสารภายในเครือข่าย เพื่อเพิ่มศักยภาพการสื่อสาร สร้างความเข้าใจร่วมกันใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบผสมผสาน เลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย มีการออกแบบสื่อควบคู่ไปกับการออกแบบสารที่สอดคล้องกับบริบทนั้นๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับสภาเด็กฯ อยุธยา

1. แม้ว่าจะมีกระบวนการในการสร้างองค์ความรู้ด้านการสื่อสารให้กับสมาชิกในเครือข่าย แต่ยังเป็นในลักษณะเป็นครั้งคราวไม่มีแผนที่ชัดเจนในการจัดการ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การสื่อสาร ในอยุธยาประสบความสำเร็จจากการอาศัยความสามารถของบุคคลจำนวนน้อย และยังไม่สามารถสร้าง

แบบแผนของกลยุทธ์การสื่อสารได้ชัดเจน จึงควรกำหนดเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารอยู่ในโครงการหลักในปีต่อไป

2. การนำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น แม้สภาเด็กฯ ในอยุธยาจะมีการใช้สื่อแบบผสมผสาน เลือกใช้สื่อได้หลากหลาย แต่ในมิติของการใช้สื่อสังคมออนไลน์พบว่ายังมีน้อยมากและยังขาดกระบวนการในการเชื่อมโยงกันในเครือข่าย ทั้งเรื่องของโครงสร้างแผนเพจที่ชัดเจนหรือความเป็นเอกภาพในการสื่อสารตามวาระต่างๆ จะเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ทั้งในนามของสภาเด็กฯ และในนามส่วนตัวซึ่งการมีแบบแผนในการเชื่อมโยงสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและสังคมได้เห็นความเคลื่อนไหวในการขับเคลื่อนของเด็กๆ ในชุมชนได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาเครือข่ายจิตอาสาที่มีเด็กและเยาวชนเป็นแกนนำในอยุธยา พบว่ามีการประสานงานกับเครือข่ายในพื้นที่ชุมชนและมีอาสาสมัครที่เป็นผู้ใหญ่อยู่ในชุมชนต่างๆ เช่น อาสาสมัครชุมชนนำสนใจในการศึกษาครั้งต่อไปว่าการสื่อสารภายในเครือข่ายจิตอาสาที่เป็นผู้ใหญ่ในชุมชน จะมีการขับเคลื่อนการสื่อสารและสร้างเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งได้หรือไม่

2. จากการสังเกตในสนามวิจัยแม้ว่ากลุ่มเป้าหมายหลักในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นเด็กและเยาวชน แต่พบว่าการใช้สื่อดิจิทัลน้อยมาก อันเนื่องมาจากการขาดองค์ความรู้ในด้านการผลิตสื่อ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ ในกรณีของเยาวชนในอยุธยา จึงควรศึกษาต่อในลักษณะของการทำ Research & Development วิจัยและพัฒนา วางโครงสร้างของการผลิตสื่อให้อยู่ในการพัฒนานตนเองเพื่อช่วยในการสื่อสารให้เกิดความน่าสนใจให้เห็นภาพเป็นเรื่องราวมากขึ้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

กรรณิกา ควรขจร. (2557). *เส้นทางการเรียนรู้โลกและสังคมด้วยจิตอาสา*.
ภาพพิมพ์.

กาญจนา แก้วเทพ. (2548). *เอกสารการสอนชุดวิชา 15234 การสร้างสาร
ในงานนิเทศศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1.). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
กาญจนา แก้วเทพ, และสมสุข หินวิมาน. (2560). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี
เศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสารศึกษา*. อินทนิล.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์, ดวงพร คำบุญวัฒน์, หฤทัย ชัดนาค, สิวพร ศรีสมัย,
ดวงแข บัวประโคน และ จำเริญ ไยจิต. (2549). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
ร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิด สู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย*.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

บทความวิจัย

จันทนา อุดม, หสริน สัจเคย์, นงนุช ไพบูลย์รัตนานนท์, และ ไพโรจน์ บุตร
ชีวัน. (2559). *สถาบันหลักของสังคมกับการพัฒนาเยาวชน*. *วารสาร
วิจัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*,
11(2), น. 227-237.

บทความออนไลน์

กระทรวงการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน.
(2563). *บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*.

<https://ayutthayashelter.dcy.go.th>

เดอร์เมตเทอร์. (2561). *7Social Movement อัปเดตเทรนด์ ‘การเคลื่อนไหว
ทางสังคม ปี 2017’*. <http://www.matter.co.th/pulse/7-global->

social-movement/40196

ไทยรัฐออนไลน์. (2561). *เยาวชนจิตอาสา*. <http://www.thairath.co.th/tag/>

เยาวชนจิตอาสา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2557). *Gen A”*

ปลูกพลังพลเมืองหัวใจอาสา. <http://www.thailhealth.or.th/>

Content/25097

สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สสส. (2561). *พลัง Gen A พลัง*

พลเมือง. <http://www.thailhealth.or.th/tag/สำนักสร้างสรรค์>

โอกาสและนวัตกรรม